

Πρώιμη ανίχνευση και πρόληψη των μαθησιακών δυσκολιών στο νηπιαγωγείο

Μαθησιακές δυσκολίες:

«Αναπτυξιακή διαταραχή, όπου μπορεί να ανιχνευθεί από τα πρώτα χρόνια της ζωής του ατόμου με χαρακτηριστικά τις δυσκολίες στη χρήση και οργάνωση του γραπτού λόγου αλλά και τις δυσκολίες στην ανάγνωση. Η μη έγκαιρη αντιμετώπιση της εγκυμονεί δυσκολίες ζωής που ίσως δεν θα μπορέσουν να ξεπεραστούν»(Τζουριάδου, 2006).

Μαθησιακές δυσκολίες:

Κάθε είδους προβλήματα που οδηγούν στη σχολική υποεπίδοση ή αποτυχία

- ❖ σε παιδιά που έχουν κανονική φοίτηση,
- ❖ παρακολουθούν το πρόγραμμα της τάξης τους,
- ❖ δεν κατατάσσονται στα "άτομα με ειδικές ανάγκες",
- ❖ δεν παρουσιάζουν συγκεκριμένα και σοβαρά νοητικά, ψυχολογικά ή σωματικά προβλήματα.

Η διάγνωση των μαθησιακών δυσκολιών

Στην αρχή της φοίτησης του παιδιού στο Δημοτικό Σχολείο. Μαθησιακές δυσκολίες στο Δημοτικό : Με πρώιμες ενδείξεις κατά τη νηπιακή ηλικία:

δυσανάλογη, σε σχέση με συνομηλίκους τους, δυσκολία στην: κατάκτηση, την ανάκληση , διαχείριση γνώσεων, χρήσιμων για την εκτέλεση καθημερινών δραστηριοτήτων.

Όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία του παιδιού, τόσο πιο δύσκολη είναι η αντιμετώπιση των δυσκολιών του, τόσο στο μαθησιακό όσο και στον ψυχολογικό τομέα.

Όσο πιο **νωρίς** εντοπιστούν οι δυσκολίες αυτές, τόσο πιο **ευοίωνο** προδιαγράφεται το μέλλον των παιδιών αυτών τόσο στο μαθησιακό, όσο και σε άλλους τομείς.

Γενικές Μαθησιακές Δυσκολίες

- Γενικευμένες δυσκολίες μεταξύ των μαθησιακών τομέων: *ανάγνωση, κατανόηση, μαθηματικά, ορθογραφία, γραπτή έκφραση* , και στο *προφορικό επίπεδο*
- Το παιδί εμφανίζεται **ανώριμο στις δεξιότητες που αναμένονται για την ηλικία του.**
- Αναμένονται σε παιδιά που έχουν διαγνωσθεί με *αναπτυξιακές διαταραχές (αυτισμός, κ.α) ή κινητικές διαταραχές, με νοητική υστέρηση, με διαταραχή ΔΕΠΥ, έχουν συναισθηματικές διαταραχές ή είναι αλλόγλωσσα.*

Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες

- Δεν οφείλονται σε *νοητική ανεπάρκεια, διαταραχές συναισθήματος, σχολικά κενά ή περιβαλλοντικές στέρησεις.*
- Είναι *εγγενείς (από τη γέννηση).*
- Οφείλονται σε *νευροεγκεφαλικές διαφορές.*
- Έχουν *κληρονομική προδιάθεση.*
- Εμφανίζονται ως *δυσλεξία, δυσγραφία, δυσπραξία, δυσορθογραφία και δυσαριθμησία.*
- Το κυριότερο διαγνωστικό κριτήριο για τις Ε.Μ.Δ. είναι η *απόκλιση μεταξύ του νοητικού δυναμικού και της σχολικής επίδοσης.*
- Έχουν *αναπτυξιακό χαρακτήρα (υπάρχουν από την προσχολική ηλικία και στη συνέχεια μετεξελίσσονται)*

A. Γενικές μαθησιακές δυσκολίες

Αναπτυξιακές διαταραχές

Πρώιμη ανίχνευση αναπτυξιακών διαταραχών του παιδιού

- ❖ άργησε να κατακτήσει θεμελιώδη αναπτυξιακά στάδια (στήριξη κεφαλιού, πρώτη ομιλία κ.α.)
- ❖ έχει δυσκολία στις δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης (ντύσιμο, γδύσιμο, χρήση τουαλέτας προσωπική υγιεινή, δεξιότητες για το φαγητό)
- ❖ δεν εκτελεί απλές εντολές
- ❖ δεν κατανοεί προφορικές οδηγίες
- ❖ συναντά δυσκολίες στην απόκτηση γνώσεων ή δεξιοτήτων
- ❖ έχει καθυστέρηση σε δεξιότητες αδρής κινητικότητας (π.χ. ασυντόνιστο τρέξιμο,)
- ❖ παρουσιάζει σημαντικές αδυναμίες στην λεπτή κινητικότητα (π.χ. ανώρμη λαβή μολυβιού, δυσκολίες με κουμπώματα, φερμουάρ, δεσίματα κ.α.)
- ❖ κάνει χαοτικό και αδόμητο παιχνίδι
- ❖ εστιάζει την προσοχή του σε ένα έργο για 1-2 λεπτά
- ❖ έχει δυσκολία στις κοινωνικές δεξιότητες (δεν γνωρίζει πώς να πλησιάσει τα άλλα παιδιά ή πλησιάζει αδέξια τα άλλα παιδιά, συχνά απομονώνεται από την ομάδα ή είναι υπέρ το δέον διαχυτικό, δεν γνωρίζει πώς να εκδηλώσει τα συναισθήματά του)
- ❖ παρουσιάζει χειριστική συμπεριφορά για να «περάσει το δικό του»

έχει επιβαρυντικούς περιβαλλοντικούς παράγοντες που αφορούν το ίδιο ή το άμεσο περιβάλλον που μεγαλώνει

Β. Γενικές μαθησιακές δυσκολίες

Διαταραχές λόγου

Πρώιμη ανίχνευση διαταραχών λόγο του παιδιού

ICD- 10 και DSM-V-R:

- 1. «Διαταραχές στην έκφραση του λόγου» ή «αναπτυξιακή δυσφασία» ή «εξελικτική διαταραχή εκφραστικού τύπου»**
- 2. «Προσληπτική διαταραχή του λόγου» ή αλλιώς «εξελικτική διαταραχή προσληπτικού τύπου»**

Οι εξελικτικές διαταραχές στο λόγο μπορεί να συνοδεύονται από διαταραχές στο ρυθμό της ομιλίας ή στην άρθρωση

Το παιδί:

- παρουσιάζει **προβλήματα λόγου και ομιλίας**
- δυσκολεύεται στην προφορά των φωνημάτων-άρθρωση**
- αντικαθιστά φωνήματα ή συλλαβές με άλλα π.χ λέει λολόι αντί ρολόι**
- κάνει πολλά συντακτικού τύπου λάθη ή λανθασμένη χρήση πληθυντικού αριθμού ή προσώπου (γ' αντί για α')**
- έχει περιορισμένη χρήση λεξιλογίου**
- επαναλαμβάνει λεξιλόγιο - κάνει ηχολαλία**
- κατά την περιγραφή μιας ιστορίας ή ενός γεγονότος δεν υπάρχει αρχή-μέση-τέλος σ' αυτό που αφηγείται, συγχέει τις σκέψεις του και δεν γίνεται κατανοητό.**
- δυσκολεύεται στην ανάκληση λέξεων**
- δυσκολεύεται στην οργάνωση της προφορικής έκφρασης**
- δυσκολεύεται στη μη λεκτική επικοινωνία**

Γ. Γενικές μαθησιακές δυσκολίες
Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής με ή χωρίς
Υπερκινητικότητα

Πρώιμη ανίχνευση ΔΕΠ-Υ :

- Τουλάχιστον έξι από τα παρακάτω συμπτώματα.
- Τουλάχιστον για **6 μήνες**
- Η γενικότερη συμπεριφορά του να **μη συμβαδίζει με την ηλικία του**
- Τα συμπτώματα να εκδηλώνονται σε **δύο ή περισσότερους χώρους**

1. Απρόσεκτος τύπος (ικανότητα συγκέντρωσης και διατήρησης της προσοχής)

- δεν μπορεί να **συγκεντρωθεί εύκολα**
- η προσοχή του **αποσπάται εύκολα** από άσχετα ερεθίσματα
- δεν φαίνεται να **ακούει** όταν του απευθύνουν το λόγο
- δε δίνει σημασία στις **λεπτομέρειες**
- κάνει συχνά **λάθη απροσεξίας**
- δυσκολεύεται να **ακολουθήσει οδηγίες**
- αποφεύγει εργασίες που απαιτούν **συστηματική πνευματική προσπάθεια**
- συχνά **ξεχνά τις σχολικές εργασίες** , χάνει πράγματα
- γενικά είναι **ανοργάνωτο** στην καθημερινότητά του

2. Παρορμητικός / υπερκινητικός τύπος

- δυσκολεύεται να **παραμείνει καθισμένο**
- κουνάει χέρια, πόδια ή στριφογυρίζει** στην καρέκλα
- κοιτά συνέχεια γύρω του και **πειράζει** τους άλλους **σηκώνεται** από τη θέση του όταν δεν επιτρέπεται

- τρέχει και σκαρφαλώνει υπερβολικά
- δεν δείχνει να σκέφτεται πριν αντιδράσει
- απαντάει πριν ολοκληρωθεί η ερώτηση
- μιλάει συνεχώς
- δυσκολεύεται να περιμένει τη σειρά του
- στα παιχνίδια δεν ακολουθεί κανόνες
- συχνά διακόπτει ή ενοχλεί τους άλλους

Ως δευτερογενή συμπτώματα μπορεί:

- να έχει προβλήματα στην λεπτή κινητικότητα
- να έχει καθυστέρηση στην ανάπτυξη του λόγου
- συνήθως έχει δυσκολίες στις δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης
- είναι μονίμως ανικανοποίητο
- θέλει να χειρίζεται το περιβάλλον του

A. Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες

Δυσλεξία

«Η ειδική μαθησιακή δυσκολία της ανάγνωσης και της γραπτής έκφρασης»

Πρώιμες ενδείξεις δυσλεξίας στα παιδιά:

- δυσκολεύονται στην αναγνώριση λέξεων
- Υπεργενικεύουν
- μπερδεύουν μικρές διαφορές και ομοιότητες
- δυσκολεύονται να θυμούνται και να γράφουν γράμματα και αριθμούς
- παρουσιάζουν καθυστέρηση στην ανάπτυξη του λόγου και ομιλίας
- οι προφορικές τους εκφράσεις είναι ανώριμες συντακτικά και γραμματικά
- δεν μπορούν να διηγηθούν μια ιστορία με την

σωστή σειρά των γεγονότων

ΜΑΡΙΑ ΕΜΜ. ΓΙΓΟΥΡΤΑΚΗ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΠΕ.Κ.Ε.Σ ΚΡΗΤΗΣ

- δυσκολεύονται στον **προσανατολισμό** στο χώρο αλλά και στην **οργάνωση του χώρου**
- μπερδεύουν το **χθες- σήμερα-αύριο** , δεν έχουν επίγνωση της **διέλευσης του χρόνου**
- δυσλειτουργεί η **βραχυπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη μνήμη** τους (π.χ. αποστήθιση ποιημάτων, ξεχνούν οδηγίες, τα πράγματά τους ή τη σειρά των εποχών, μηνών κ.λ.π.)
- δυσκολεύονται στην ανάγνωση **γραμμάτων που μοιάζουν οπτικά**
- δυσκολεύονται στην **κατανόηση κειμένου**.
- στη **γραφή** δυσκολεύονται να γράψουν το όνομά τους και παρουσιάζουν δείγματα **στρεφουσυμβολισμού και καθρεπτικής γραφής**
- δυσκολεύονται να **ζωγραφίσουν** ή να φτιάξουν ορισμένα σχήματα.
- έχουν ελλιπή **οπτική μνήμη** και ανάπτυξη οπτικού λεξιλογίου και **δυσκολίες στην αντιγραφή**
- **Χωρίζουν ή ενώνουν λέξεις**

B. Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες

Δυσαριθμησία

« Η ειδική μαθησιακή δυσκολία που σχετίζεται με τις μαθηματικές, αριθμητικές ικανότητες. Το παιδί δεν αποκτά εύκολα μαθηματικές γνώσεις και δεξιότητες. Οι επιδόσεις του στα Μαθηματικά υπολείπονται κατά πολύ του νοητικού του δυναμικού »

Πρώιμες ενδείξεις δυσαριθμησίας:

- ❖ Δυσκολεύεται στις **συγκρίσεις - εκτιμήσεις μεγεθών**
- ❖ Δυσκολεύεται στις **ομαδοποιήσεις, ταξινομήσεις, αντιστοιχίσεις και σειροθετήσεις (διατάξεις) αντικειμένων**

- ❖ Δεν αναγνωρίζει τα σχήματα
- ❖ Δεν κατανοεί απλές χωροχρονικές έννοιες
- ❖ Δεν μαθαίνει εύκολα τους αριθμούς ως σύμβολα τουλάχιστο μέχρι το 5.
- ❖ Δυσκολεύεται να υπολογίσει τα αποτελέσματα της μέτρησης.
- ❖ Έχει δυσκολίες ως προς τη γενική γνώση της έννοιας της ποσότητας που εκφράζουν οι αριθμοί.
- ❖ Παρουσιάζει προβλήματα μνήμης
- ❖ Έχει φτωχή αίσθηση της εικόνας του σώματός του (σωματογνωσία).

Γ. Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες

Δυσγραφία

«Η νευρολογικής φύσεως δυσκολία στην αυτόματη ανάκληση στη μνήμη και στον έλεγχο των συνεχών μυϊκών κινήσεων που χρειάζονται στη γραφή. Τα παιδιά δυσκολεύονται να σχηματίσουν τα γράμματα και να γράψουν μέσα σε συγκεκριμένα πλαίσια»

Δεξιότητες του παιδιού προσχολικής ηλικίας:

- Στην ηλικία των 3 θα πρέπει να μπορεί να αντιγράψει με ακρίβεια σταυρό και κύκλο,
- Στα 4 να κρατά σωστά το μολύβι, να αντιγράψει τετράγωνο και να βάψει σωστά μέσα σε πλαίσιο χωρίς να βγαίνει έξω
- Στα 5 να αντιγράψει τρίγωνο, ανθρωπάκι και καμπύλες

Δυσκολίες του παιδιού προσχολικής ηλικίας:

- σε δραστηριότητες αδρής κινητικότητας ή λεπτής κινητικότητας
- στο συντονισμό χεριού-ματιού (οπτικοκινητικός συντονισμός) και στον προσανατολισμό στο χώρο

ΜΑΡΙΑ ΕΜΜ. ΓΙΓΟΥΡΤΑΚΗ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΠΕ.Κ.Ε.Σ ΚΡΗΤΗΣ

- **δυσκολίες σε καθημερινές δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης**
- **Φτωχή ισορροπία** ή μπορεί να αποφεύγει δραστηριότητες που απαιτούν ισορροπία.

- **Δυσκολία αποπεράτωσης μιας εργασίας σε συγκεκριμένο χρόνο**, επειδή η δεξιότητα απαιτεί μεγάλη προσπάθεια,
- **Δεν του αρέσει να χρωματίζει**. Το να παραμένει μέσα στις γραμμές είναι κάτι δυσάρεστο για το μαθητή.
- **Δυσκολεύεται να ενώσει κουκκίδες και να τραβήξει ευθείες γραμμές**.

Η νηπιαγωγός θα πρέπει επίσης να αξιολογήσει:

- **Αν η επιφάνεια γραφής έχει την κατάλληλη θέση και κλίση**
- **Αν ο μαθητής έχει τη σωστή στάση του σώματος** όταν γράφει (πατούσες, γόνατα, μέση σε ορθή γωνία).
- **Την απόσταση που βρίσκεται το κεφάλι του μαθητή** βρίσκεται από την επιφάνεια εργασίας.
- **Ποιο χέρι και πόσο συχνά χρησιμοποιεί ο μαθητής** όταν γράφει.
- **Συναισθηματική διάθεση** – φόρτιση του μαθητή όταν γράφει.
- **Με ποιο τρόπο μαθητής κρατά το μολύβι**.